

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

1. กรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สินตามหลักกฎหมายแพ่งนั้นมียุทธวิธีด้วยกันหลายกรณี บางกรณีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคืนทรัพย์สินไว้โดยชัดแจ้งว่าจะต้องคืนทรัพย์สินกันอย่างไร บางกรณีกฎหมายมิได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการคืนทรัพย์สินไว้ว่าจะต้องคืนกันอย่างไร เช่น กรณีที่จะต้องมีการคืนทรัพย์สินเมื่อมีการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ. กรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สินที่ได้รับไว้ตามสัญญา ที่มีผลบังคับตามกฎหมาย ซึ่งต่อมาได้มีการบอกเลิกสัญญา และในกรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สินที่ได้รับไว้เนื่องจากนิติกรรม การทำนิติกรรมนั้นทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบหรือเป็นการทำนิติกรรมซึ่งฉ้อฉลเจ้าหนี้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สินเมื่อเจ้าของกรรมสิทธิใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ตลอดจนกรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำละเมิด ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนมุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงกรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สิน ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับการคืนทรัพย์สินไว้โดยชัดแจ้ง ซึ่งในที่นี้จะศึกษาถึงกรณีที่จะต้องมีการคืนทรัพย์สินตามกฎหมายลามิคอร์วได้ ส่วนกรณีที่กฎหมายมิได้บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคืนทรัพย์สินไว้ว่าจะบังคับกันอย่างไรนั้น ผู้เขียนจะทำการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะในกรณีที่จะต้องมีการคืนทรัพย์สิน เมื่อมีการบอกล้างนิติกรรมทำเป็นโมฆียะ, กรณีที่จะต้องมีการคืนทรัพย์สินเมื่อมีการบอกเลิกสัญญา และกรณีที่จะต้องมีการคืนทรัพย์สินเมื่อมีการเพิกถอนการฉ้อฉล อนึ่งการคืนทรัพย์สินในที่นี้หมายความรวมถึง การคืนดอกผลของทรัพย์สิน และการชดเชยค่าใช้จ่ายที่ผู้คืนทรัพย์สินได้เสียไปเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตนได้รับไว้ด้วย

2. กรณีที่กฎหมายบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคืนทรัพย์สินไว้โดยชัดแจ้งว่าจะคืนทรัพย์สินกันอย่างไร เช่น กรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สินซึ่งได้มาโดยไม่มีมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ หรือเป็นการคืนทรัพย์สินตามหลักกฎหมายลามิคอร์วได้นั้นเอง ซึ่งการได้ทรัพย์สินสิ่งใดมาฐานลามิคอร์วได้นั้นต้องเป็นกรณีที่เป็นบุคคลหนึ่ง (จะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้) ได้มาซึ่งทรัพย์สินสิ่งใด (อาจเป็นเงิน หรือทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง, หรืออาจเป็นกรณีที่มีได้รับทรัพย์สินอันเป็นวัตถุมีรูปร่าง แต่เป็นกรณีที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่ควรต้องเสีย ก็ถือว่าเป็นการได้มา

ซึ่งทรัพย์สินใดแล้ว) ซึ่งการได้มาดังกล่าวนั้น ทำให้บุคคลอีกคนหนึ่งตกเป็นผู้เสียเปรียบ ซึ่งการเสียเปรียบของผู้ได้ลาภตามกฎหมายลามิคอร์ได้นี้จะแตกต่างจากการเสียเปรียบของเจ้านั้นตามกฎหมายในเรื่อง การเพิกถอนนิติกรรมซึ่งฉ้อฉลเจ้านั้น (โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ 2.2.3)

อย่างไรก็ตามกฎหมายก็มีข้อจำกัดการใช้สิทธิเรียกคืนทรัพย์สินตามกฎหมายลามิคอร์ได้อันใดในบางกรณี โดยมีวัตถุประสงค์ในการจำกัดการใช้สิทธิเรียกคืนทรัพย์สินตามกฎหมายลามิคอร์ได้นี้แตกต่างกันไปตามแต่ละกรณี ซึ่งได้แก่ กรณีที่ผู้เรียกคืนทรัพย์สินได้กระทำการตามอำเภอใจเพื่อชำระหนี้ที่ตนไม่มีความผูกพัน หรือผู้เรียกคืนทรัพย์สินได้ทำการชำระหนี้ที่ขาดอายุความ หรือเป็นกรณีที่ผู้เรียกคืนทรัพย์สินได้กระทำการบางอย่างตามหน้าที่ศีลธรรมหรือตามควรแก่อัธยาศัยในสมาคมรวมทั้งกรณีที่ผู้เรียกคืนทรัพย์สินได้ทำการชำระหนี้ที่เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี และกรณีที่ผู้เรียกคืนทรัพย์สินได้ทำการชำระหนี้โดยมุ่งต่อผลอย่างหนึ่ง และรู้ว่าการที่จะเกิดผลนั้นเป็นพันวิสัย หรือเข้าป้อมปิดขัดขวางมิให้เกิดผลนั้นโดยฝ่าฝืนความสุจริต ดังกล่าวนั้นกฎหมายมิให้ผู้กระทำการต้องตามกรณีใดกรณีหนึ่งข้างต้น เรียกคืนทรัพย์สินซึ่งตนได้ชำระไปจากผู้รับคืนทรัพย์สิน ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันไป ดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์มาแล้ว

เมื่อการที่บุคคลหนึ่ง (ผู้ได้ลาภ) ได้มาซึ่งทรัพย์สินใดโดยไม่มีมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ ซึ่งทำให้บุคคลอีกคนหนึ่ง (ผู้เสียลาภ) ตกเป็นผู้เสียเปรียบ อันเข้าลักษณะเป็นการได้มาตามกฎหมายลามิคอร์ได้อันใด ซึ่งกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เสียลาภในการเรียกคืนทรัพย์สินของตนตามมูลหนี้ลามิคอร์ได้อันใด และเป็นกรณีที่ผู้เรียกคืนนั้นไม่ถูกจำกัดการใช้สิทธิตามกฎหมายลามิคอร์ได้อันใดแล้ว ผู้ได้ลาภก็มีหน้าที่ต้องคืนสิ่งที่เป็นลามิคอร์ได้อันใดแก่ตนนั้น อย่างไรก็ตาม หนี้ในการคืนลามิคอร์ได้อันใดนั้นมิได้ถูกจำกัดให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้ที่ได้รับทรัพย์สินใดไว้ฐานลามิคอร์ได้อันใดแต่เพียงฝ่ายเดียว เพราะหากเป็นกรณีที่ฝ่ายที่ได้รับทรัพย์สินใดไว้ฐานลามิคอร์ได้อันใดได้ออกค่าใช้จ่ายดำเนินการอะไรที่เป็นประโยชน์แก่ทรัพย์สินที่ตนได้มาฐานลามิคอร์ได้อันใด เช่น ค่าใช้จ่ายในการบำรุง รักษา หรือซ่อมแซมทรัพย์สินที่ตนได้มานั้น เช่นนี้ ผู้เรียกคืนทรัพย์สินก็ต้องมีหน้าที่ต้องชดใช้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวให้แก่ผู้คืนทรัพย์สิน โดยกฎหมายกำหนดหน้าที่ในการคืนลามิคอร์ได้อันใด หรือสิทธิของผู้คืนทรัพย์สินในการได้รับชดใช้ค่าใช้จ่ายบางอย่างไว้แตกต่างกันระหว่างผู้ได้ลาภผู้สุจริต ซึ่งมีความรับผิดชอบในการคืนลามิคอร์ได้อันใดน้อยกว่าผู้ได้ลาภผู้ทุจริต และผู้ได้ลาภผู้สุจริตก็มีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตนได้รับไว้ฐานลามิคอร์ได้อันใดจากผู้รับคืนทรัพย์สินมากกว่าผู้ได้ลาภผู้ทุจริต กล่าวคือ

กฎหมายกำหนดหน้าที่ของผู้ได้รับเงินไ้ฐานลามมิควรได้โดยสุจริตมีหน้าที่ต้องคืนลามมิควรได้เพียงส่วนที่ยังมีอยู่ในขณะเมื่อเรียกคืน ส่วนในกรณีที่ได้รับทรัพย์สินอื่นนอกจากเงินไ้ฐานลามมิควรได้โดยสุจริต ตามมาตรา 412 วรรคแรก กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่คืนทรัพย์สินเพียงตามสภาพที่เป็นอยู่ และไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่คืนทรัพย์สินนั้นสูญหาย หรือบุบสลาย แต่หากผู้ได้ลามมิควรได้อะไรมาเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อการสูญหาย หรือบุบสลายก็ต้องคืนให้แก่ผู้เรียกคืน นอกจากนี้กรณีที่การคืนทรัพย์สินตกเป็นพันวิสัย ผู้ได้รับทรัพย์สินไ้ฐานลามมิควรได้โดยสุจริตก็มีหน้าที่คืนลามมิควรได้เพียงส่วนที่ยังมีอยู่ในขณะเมื่อเรียกคืน นอกจากนี้ผู้ได้รับทรัพย์สินไ้ฐานลามมิควรได้ยังมีสิทธิได้รับดอกผลอันเกิดแก่ทรัพย์สินที่ตนได้รับไ้ฐานลามมิควรได้นั้นตลอดเวลาที่ตนสุจริต และมีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายในการบำรุง รักษา หรือซ่อมแซมทรัพย์สินนั้น หรือค่าใช้จ่ายอย่างอื่นซึ่งผู้ได้ลามมิควรได้เสียไปในระหว่างที่ตนทำการโดยสุจริต ซึ่งทำให้ทรัพย์สินนั้นมีราคาสูงขึ้น เพราะค่าใช้จ่ายนั้นในเวลาที่คืน ซึ่งจะเรียกได้แต่เพียงราคาที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น ตามมาตรา 417

สำหรับผู้ที่ได้รับทรัพย์สินใดไ้ฐานลามมิควรได้โดยสุจริต กฎหมายมิได้ให้ความคุ้มครองดังเช่นผู้ได้ลามมิควรได้ กล่าวคือ กฎหมายกำหนดหน้าที่ของผู้ได้ลามมิควรในการคืนเงินที่ได้รับไ้ฐานลามมิควรได้ ซึ่งไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับเงินนั้นไ้โดยสุจริตมีหน้าที่ต้องคืนเงินเต็มตามจำนวนที่ได้รับไว้ ส่วนในกรณีที่ผู้ได้ลามมิควรได้รับทรัพย์สินอื่นนอกจากเงินไ้โดยสุจริต กฎหมายกำหนดหน้าที่ของผู้ได้ลามมิควรไว้ให้ผู้ได้ลามมิควรต้องรับผิดชอบในการสูญหาย หรือบุบสลายนั้นเต็มภูมิ แม้ว่าการสูญหายหรือบุบสลายของทรัพย์สินนั้นจะเกิดเพราะเหตุสุดวิสัย แต่ผู้ได้รับทรัพย์สินไ้ฐานลามมิควรได้โดยสุจริต ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้ได้ลามมิควรพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไรทรัพย์สินนั้นก็คงต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่แล้ว แม้ว่าเขาจะไม่ได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้น ตามมาตรา 413 นอกจากนี้ในกรณีการคืนทรัพย์สินตกเป็นพันวิสัย ผู้ได้ลามมิควรตามกฎหมายกำหนดให้ ผู้ได้ลามมิควรต้องใช้ราคาทรัพย์สินนั้นเต็มตามจำนวน ตามมาตรา 414

3. กรณีที่กฎหมายบัญญัติเหตุที่จะต้องมีการคืนทรัพย์สินไว้ โดยมีบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ หรือวิธีการคืนทรัพย์สินไว้ว่าจะต้องคืนกันอย่างไร เช่น กรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สินเมื่อมีการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆะกรรม , กรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สินเมื่อมีการบอกเลิกสัญญา และกรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สินเมื่อมีการเพิกถอนนิติกรรมซึ่งข้อฉลเจ้าหนี้ เป็นต้น ซึ่งการที่กฎหมายมิได้บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคืนทรัพย์สินไว้ว่าจะต้องบังคับกัน

อย่างไร เมื่อมีกรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สิน ทั้ง 3 กรณีดังกล่าวนี้ ทำให้มีการตีความกฎหมายไปต่าง ๆ นานา ๗ ซึ่งจากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาหลักเกณฑ์การคืนทรัพย์สินที่เหมาะสม ซึ่งจะใช้บังคับในกรณีดังกล่าว ทั้ง 3 กรณี ทำให้ได้ข้อสรุปดังนี้

3.1 การที่บุคคลได้รับทรัพย์สินไว้ตามนิติกรรมซึ่งเป็นโมฆียะ หรือตามสัญญาที่มีผลบังคับได้ตามกฎหมายรวมทั้งการได้รับทรัพย์สินไว้ตามนิติกรรมซึ่งทำให้เจ้านั้นเสียเปรียบ ถือว่าเป็นกรณีที่บุคคลนั้นได้รับทรัพย์สินไว้ตามมูลแห่งนิติกรรมที่เป็นโมฆียะก็ดี หรือตามสัญญาที่ดีรวมทั้งการได้รับทรัพย์สินไว้ตามนิติกรรมซึ่งทำให้เจ้านั้นเสียเปรียบ ซึ่งล้วนแต่เป็นกรณีที่ได้รับทรัพย์สินไว้โดยมีมูลอันจะอ้างกฎหมาย แม้ว่าต่อมาภายหลังจะมีการบอกล้างโมฆียะกรรม หรือมีการบอกเลิกสัญญานั้นเสีย หรือมีการเพิกถอนนิติกรรมที่ทำให้เจ้านั้นเสียเปรียบก็ตาม แต่ก็หาไม่ผลให้การได้รับทรัพย์สินไว้โดยมีมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ กลับกลายเป็นการได้รับทรัพย์สินไว้โดยไม่มีมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ ดังนั้นกรณีดังกล่าวนี้จึงไม่อาจบังคับตามหลักกฎหมายลักษณะลาภมิควรได้โดยตรง

3.2 ผลทางกฎหมายเมื่อมีการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ หรือมีการบอกเลิกสัญญา นั้นกฎหมายให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม หากกลับคืนสู่ฐานะเดิมไม่ได้ก็ให้ได้รับค่าเสียหาย จะเห็นได้ว่ากฎหมายในเรื่องดังกล่าวมิได้คำนึงสภาวะทางจิตใจของผู้ได้รับทรัพย์สินไว้ ดังเช่น หลักเกณฑ์การคืนทรัพย์สินตามกฎหมายลาภมิควรได้ ซึ่งย่อมมีผลให้การคืนทรัพย์สินเมื่อมีการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ หรือกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาเป็นไปดังนี้

3.2.1 การคืนเงินที่ได้รับไว้เนื่องแต่โมฆียะกรรม หรือสัญญาที่มีผลบังคับตามกฎหมาย : คู่กรณีฝ่ายที่ได้รับเงินไว้เนื่องจากการชำระหนี้หรือปฏิบัติตามโมฆียะกรรม หรือสัญญาที่มีผลบังคับตามกฎหมายนั้น มีหน้าที่ต้องคืนเงินให้กับคู่กรณีฝ่ายที่ได้ส่งเงินให้ นั้นเต็มตามจำนวน เมื่อมีการบอกล้างโมฆียะกรรม หรือมีการบอกเลิกสัญญาตามแต่กรณี

3.2.2 การคืนทรัพย์สินอื่นนอกจากเงินที่ได้รับไว้เนื่องแต่โมฆียะกรรม หรือสัญญาที่มีผลบังคับตามกฎหมาย : คู่กรณีฝ่ายที่ได้รับทรัพย์สินอื่นนอกจากเงินเนื่องแต่การชำระหนี้หรือปฏิบัติตามโมฆียะกรรมนั้น มีหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้กับคู่กรณีฝ่ายที่ได้ส่งทรัพย์สินให้ นั้นเต็มตามจำนวน หรือตามสภาพที่ทรัพย์สินนั้นเป็นอยู่ในขณะที่มีการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่กัน หากเป็นการพันวิสัยที่จะคืนทรัพย์สินให้กับคู่สัญญาฝ่ายที่ส่งทรัพย์สินให้ นั้น คู่กรณีฝ่ายที่รับทรัพย์สินไว้ย่อมต้องชดใช้ค่าเสียหายให้กับคู่กรณีฝ่ายที่ส่งมอบทรัพย์สินนั้น

5.2 ข้อเสนอนณะ

1. การคืนดอกผลของทรัพย์สิน และการชดใช้ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้รับไว้ เนื่องจากการชำระหนี้นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ หรือตามสัญญาที่มีผลบังคับตามกฎหมาย ซึ่งต่อมามีการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ หรือมีการบอกเลิกสัญญาตามแต่กรณี ซึ่งกฎหมายบัญญัติผลของการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ และผลของการบอกเลิกสัญญาไว้ในทำนองเดียวกัน กล่าวคือเมื่อมีการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ หรือมีการบอกเลิกสัญญาแล้วให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายกลับคืนสู่ฐานะเดิม หากเป็นการพันธียที่จะทำให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ก็ให้ได้รับค่าเสียหายแทน โดยเมื่อมีการบอกล้างนิติกรรมที่เป็นโมฆียะ หรือมีการบอกเลิกสัญญามีได้บัญญัติหลักเกณฑ์การคืนทรัพย์สินในกรณีดังกล่าวไว้ จึงน่าจะบังคับตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1376 ซึ่งให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการคืนทรัพย์สินตามกฎหมายลักษณนามสมควรได้ มาตรา 412-418 มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งเหมาะสมและให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ดีกว่า

2. ในกรณีที่มีการเพิกถอนนิติกรรมที่ทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ ซึ่งกฎหมายมิได้บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับการคืนทรัพย์สิน และผลของนิติกรรมที่ถูกเพิกถอนนั้นไว้แต่อย่างใด จึงทำให้มีการให้ความเห็นทางกฎหมายในเรื่องดังกล่าวไว้ว่าจะนำหลักเกณฑ์การคืนทรัพย์สินใดมาปรับบังคับกับกรณีดังกล่าว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า น่าจะบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1376 ซึ่งให้นำหลักเกณฑ์การคืนทรัพย์สินตามกฎหมายลักษณนามสมควรได้มาใช้บังคับโดยอนุโลม ซึ่งเหมาะสมและให้ความเป็นธรรมแก่คู่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ดีกว่า

3. กรณีที่มีการได้รับเงิน หรือทรัพย์สินอันนอกจากเงินไว้ฐานลักษณนามสมควรได้โดยสุจริต ซึ่งกฎหมายลักษณนามสมควรได้ให้ผู้ที่ได้รับเงินไว้ฐานลักษณนามสมควรได้โดยสุจริต มีหน้าที่ต้องคืนลักษณนามสมควรได้เพียงส่วนที่ยังมีอยู่ในขณะเมื่อมีการเรียกคืน ทำนองเดียวกันกับกรณีที่มีการได้รับทรัพย์สินอื่นนอกจากเงินไว้ฐานลักษณนามสมควรได้โดยสุจริต และการคืนทรัพย์สินนั้นเป็นพันธีย ในขณะที่มีการเรียกคืนทรัพย์สิน อาจไม่มีเงินหรือต้องทรัพย์สินที่ได้รับไว้เหลืออยู่ไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมด ทั้งนี้เพราะผู้คืนทรัพย์สินได้นำเงินนั้นไปซื้อทรัพย์สินอื่น หรือมีการแลกเปลี่ยนตัวทรัพย์สินที่ได้มานั้นกับทรัพย์สินอื่น ในกรณีเช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่า แม้ว่าเงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับไว้ในวันนั้นจะไม่มีอยู่ แต่ก็มีทรัพย์สินอื่นเข้ามาแทนที่เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับไว้วันนั้น และอยู่ในฐานะเดียวกับเงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับไว้ฐานลักษณนามสมควรได้นั้น แต่มิได้เข้าแทนที่เงินหรือทรัพย์สินเดิมในฐานที่เป็นของทรัพย์สินแต่อย่างใด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในกรณีเช่นนี้ผู้คืนทรัพย์สินต้องคืนทรัพย์สินอื่นที่เข้าแทนที่เงิน หรือทรัพย์สินที่ตนได้รับไว้ฐานลักษณนามสมควรได้ทั้งสิ้น

4. หลักเกณฑ์การคืนทรัพย์สินที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ใช้บังคับเฉพาะกรณีที่เป็นการคืนทรัพย์สินตามหลักกฎหมายแพ่งซึ่งเป็นกฎหมายเอกชน หากมีกรณีที่จะต้องคืนทรัพย์สินตามหลักกฎหมายมหาชน เช่น การคืนเงินภาษีอากรที่ผู้เสียภาษีได้ชำระไปเกินกว่าที่ตนมีหน้าที่ต้องเสียภาษี หรือกรณีของการเรียกคืนค่าปรับที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำการเปรียบเทียบปรับในคดีความผิดทางอาญาที่ได้รับจับลงเพราะคดีขาดอายุความแล้ว ในกรณีเหล่านี้รัฐต้องคืนเงินภาษีส่วนที่เกิน หรือคืนเงินค่าปรับทั้งหมดตามแต่กรณี